

BOTANICUM

KASVITIEEN TIEDOTUSLEHTI • 9/2018 • 16.11.2018

Helsingin yliopiston Luonnontieteellisen keskuksen Luomuksen kasvitieteen yksikkö
sekä Viikin kasvibiologia

Vastaava päätoimittaja Marko Hyvärinen (@helsinki.fi), toimittaja Leena Helynranta (@helsinki.fi)

LUOMUS

LUONNONTIETEELLINEN KESKUSMUSEO

Vierailijoita

- 27.9. **Merlyn Pajur**, Viro, Tallinna, Tallinna Botaanikaia Herbaarium (TBA). Yhteyshenkilö Mikko Piirainen.
- 22.–27.10. **Evgeny Davydov**, Venäjä, Barnaul, Altai State University. *Umbilicaria, Lasallia*. Yhteyshenkilö Leena Myllys.
- 14.–16.11. **Mikhail Kozhin**, Venäjä, Lomonosov Moscow State University. *Vascular plants of the Kola Peninsula*. Yhteyshenkilö Alexander Sennikov.
- 19.11.–3.12. **Irina Stepanchikova**, Venäjä, St. Petersburg State University. *Kamšatkan jäkälät*. Yhteyshenkilö Leena Myllys.
- 11.2018–31.12.2019 **Ilya Viner**, Venäjä, Lomonosov Moscow State University. Sienitutkija Viner tulee työskentelemään marraskuun puolivälistä lähtien Kasvimuseolla. Hän määrittää ensin kaksi kuukautta kääväkäsnytteitä Metlan herbaarion (HFR) siirtoon liittyen. Vuoden 2019 alusta Ilya aloittaa väitöskirjan tekemisen Otto Miettisen tutkimusryhmässä lahkun *Hymenochaetales* systematiikasta ja erityisesti otaraspikoiden (*Hyphodontia* sensu lato) taksoniasta. Ilyalle on tiedossa palkkaus vuoden 2019 loppuun Oton projektissa. Ilya on vierailut Kasvimuseolla aiemminkin ja on valmistunut Moskovan valtionyliopistosta. *Mycologist Ilya Viner will join the Luomus staff and start working in the Botanical Museum early November. He will first work two months in collection management, identifying polypores and corticioid fungi from the Metla herbarium (HFR) and general collection. As of 2019 Ilya will concentrate on his PhD research under Otto Miettinen. He will be studying systematics of Hymenochaetales and in particular taxonomy of the genus Hyphodontia.*
- 26.–28.11. **Stefan Ekman & Måns Svensson**, Ruotsi, Uppsala University. *Bacidia*. Yhteyshenkilö Leena Myllys.

Stepanchikova

Viner

Ekman

Henkilökuntaautisia

Luonnontieteelliseen keskukseseen haettiin loka-marraskuussa museomestaria työskentelemään 1.1.2019 alkaen kasvitieteen yksikön kasvitieteessä pääasiallisena tehtävänä herbaarionäytteiden preparointi sekä näyteaineistojen kunnostaminen ja ylläpito. Hakemuksia saatiin viisi. Tehtävään valituksi tuli **Jaana Haapala**.

Matkoilla

- 15.–16.11. **Alexander Sennikov**, Norja, University of Bergen, Arboretum and Botanical Garden. Sorbus network meeting. Oral presentation: *Sorbus in Atlas Florae Europaeae, and beyond*.
- 30.10.–14.11. **Otto Miettinen**, Indonesia. Oton vierailu Indonesiaan liittyy metsänsuojeluun. Hän kuuluu [Environmental Paper Network](#) (EPN) -verkoston ohjausryhmään ja on [Siemenpuu](#)-säätiön varapuheenjohtaja. Ottoa on haastateltu maailma.net verkkojulkaisun artikkeliin (ilmestyi 29.10.) [Yhteisömetätalous torjuu metsäkatoa Indonesiassa – Kestävin ratkaisu maailman resurssibuumiin on silti kulutuksen vähentäminen](#), josta selviää millaisten teemojen parissa Otto ja edellä mainitut taustayhteisöt työskentelevät.

Kasvitieteen kollokviot

Kasvitieteen kollokviot järjestetään **torstai-iltapäivisin kello 14.00–15.00** Kaisaniemessä kasvimuseorakennuksen Nylander-salissa. Kahvin voi hakea mukaan toisen kerroksen kahvihuoneesta. Järjestäjänä toimii yksikön johtaja **Marko Hyvärinen**, marko.hyvarinen(@)helsinki.fi.

29.11. Tutkimuskoordinaattori **Kristiina Himanen** (Maatalous-metsätieteellinen tdk): *National Plant Phenotyping Infrastructure (NaPPI)*.

Uusia julkaisuja

Alanko, T. 2018: An archaeobotanical view on the history of the Uppsala Linnaeus Garden and the Garden of the Academy of Turku. — *Memoranda Societatis pro Fauna et Flora Fennica* 94: 39–66.

<https://journal.fi/msff/article/view/75981>

Burgaz, A.R., Ahti, T., Inashvili, T., Batsatsashvili, K. & Kupradze, I. 2018: Study of Georgian Cladoniaceae. — *Botanica Complutensis* 42: 19–55. <http://dx.doi.org/10.5209/BOCM.61367>

- Hæggröm, C.-A.** 2018: Kilon kartanon tammikujanne Espoossa. — *Sorbifolia* 49(3): 101–105.
- Kettunen, E., Sadowski, E.-M., Seyfullah, L.J., Dörfelt, H., Rikkinen, J. & Schmidt, A.R.** 2018: Caspary's fungi from Baltic amber: historic specimens and new evidence. — *Papers in Palaeontology* 2018 (1–25). <https://doi.org/10.1002/spp2.1238>
- Niskanen, T., Liimatainen, K., Nuytinck, J., Kirk, P., Iburguren, I.O., Garibay-Orijel, R., Norvell, L., Huhtinen, S., Kytövuori, I., Ruotsalainen, J., **Niemelä, T.**, Ammirati, J.F. & Tedersoo, L. 2018: Identifying and naming the currently known diversity of the genus *Hydnum*, with an emphasis on European and North American taxa. — *Mycologia*, <https://doi.org/10.1080/00275514.2018.1477004> ••• Julkaisussa esitellään vaaleaorakkaiden suvun 49 lajia, joista 22 kuvataan uusina lajeina. Suomesta tunnetaan nyt perinteisten vaaleaorakkaan *Hydnum repandum* ja rusko-orakkaan *H. rufescens* ohella seuraavat uudet lajit: *H. boreorepandum*, *H. jussii*, *H. multicolor* ja *H. subovoideisporum*, sekä *H. cf. umbilicatum*, jonka taksonomiassa riittää vielä selvittävää.
- Piirainen, M. & Chkalov, A.** 2018: *Alchemilla parcipila* Juz. and *A. stellaris* Juz. as polemochores in Finland – the first records outside Russia – and the correct identity of *A. polemochora* S.E.Fröhner. — *Memoranda Societatis pro Fauna et Flora Fennica* 94: 67–77. <https://journal.fi/msff/article/view/76001>
- Piirainen, M.** 2018: Vielä on toivoa? — *Lutukka* 34(3): 66. [pdf verkossa](#)
- Rikkinen, J.** 2018: Metsien ja niittyjen herkkua ruokapöytään. — Teoksessa: Kirkkala, S. (toim.), *Luonnonystävän Vuosikirja 2019*, 4 s. Otavamedia.
- Spirin, V., Malysheva, V., Trichies, G., Savchenko, A., Pöldmaa, K., Nordén, J., Miettinen, O. & Larsson, K.-H.** 2018: A preliminary overview of the corticioid *Atractiellomyces* (Pucciniomycotina, Basidiomycetes). — *Fungal Systematics and Evolution* 2: 311–340. www.fuse-journal.org/images/Issues/Vol2Art9.pdf
- Stepanchikova, I.S., Himelbrant, D.E., Motiejunaite, J., **Ahti, T.**, Suija, A., Kuznetsova, E.S. & Dyomina, A.V. 2018: New records of lichens and allied fungi from the Leningrad Region, Russia. IX. — *Folia Cryptogamica Estonica* 55: 117–124. <https://doi.org/10.12697/fce.2018.55.12>
- Viner, I., **Spirin, V.**, Zibarová, L. & Larsson, K.H. 2018: Additions to the taxonomy of *Lagarobasidium* and *Xylodon* (Hymenochaetales, Basidiomycota). — *MycKeys* 41: 65–90. <https://mycokeys.pensoft.net/article/28987/>
- Väre, H.** 2018: Kalm ja Pohjois-Amerikan männyt. — *Sorbifolia* 49(3): 134–142.
- Väre, H.** 2018: Oskar Rewell ja Mustila. — *Sorbifolia* 49(3): 109–115.
- Åström, H. & Hæggröm, C.-A.** 2018: What happens with the tree rings when the bird-cherry (*Prunus padus* L.) is defoliated by the moth bird-cherry ermine (*Yponomeuta evonymellus* Linnæus, 1758)? — *Memoranda Societatis pro Fauna et Flora Fennica* 94: 78–83. <https://journal.fi/msff/article/view/76257>

Esiintymisiä

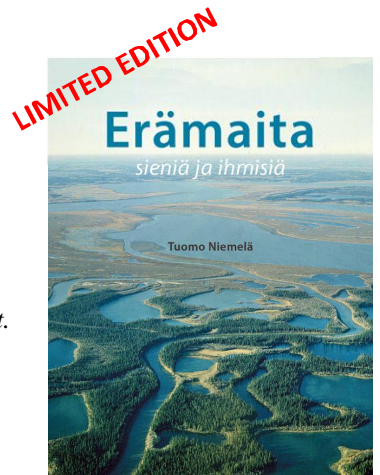
Väre, H. *Kasvimuseon toiminta*. Esitelmä, Helsingin luonnonsuojeluyhdistyksen vierailu, Kasvimuseo, Nylander-sali 24.10.

Valloittavia kertomuksia

Emeritusprofessori **Tuomo Niemelä** on kirjoittanut ”elämäkertansa”. *Erämaita, sienii ja ihmisiä* on kokoelma hurmaavia tarinoita tutkijanuran alusta, arjesta, kohokohdistista ja pohjakosketuksista.

- ... *Ikuisuudelta tuntuneen hetken katsoimme toisiamme.*
- ... *Tartuimme aseisiin, mutta Georgios näki mitä oli tapahtumassa ja pysäytti meidät.*
- ... *Matka kesti kolme vuorokautta ja me söimme kapteenin pöydässä.*
- ... *Amazon loikkasi eteenpäin ja sammui.*
- ... *Olin yhtäkkiä rikas mies. ...*

Kirja ilmestyy marraskuun lopulla, malliaukeamia voi katsoa ja tilauksen jo tehdä varmistaakseen saatavuuden: luomus.fi/fi/kirjat. Sivuja kirjassa on 112, ja sen hinta on 25 €

Sieninäyttelyn satoa

Suomen Sieniseura ja Luomus järjestivät perinteisen sieninäyttelyn kaksipäiväisenä 9.–10.9. Kaisaniemen kasvitieteellisen puutarhan kasvihuoneilla. Näyttelyä mainostettiin Facebook-sivustoilla sekä muilla internet-sivustoilla (mm. Luomus ja Suomen Sieniseura). Näyttelyyn ja kasvihuoneisiin oli vapaa pääsy näyttelyn ajan. YLE:n Metsäradiion toimittaja kävi tekemässä haastattelun sieninäyttelyssä (<https://areena.yle.fi/1-4531942>).

Kevästä lähtien Uuttamaata vaivasi kuivuus. Heinäelokuussa kuivuus ja kuuma keli yhä jatkuivat ja sienisatokausi näytti jäävän katastrofaalisen huonoksi. Toivon kipinä alkoi optimistiltakin miltei jo hiipua kunnes elokuun puolenvälin tienoilla saatiin usean päivän aikana sateita. Vain noin viikkoa ennen sieninäyttelyajankohtaa alkoi metsiin pullahdella monenlaisia tatteja, paikoin runsain määrin. Nopeasti myös muita sienii nousi esiin.

Jättikuukusten noidankehä käpyläläisellä nurmikolla. Kuva Olli Raitio.

pöydällinen Susann Sundqvistin tuomia kauniita sienillä värjättyjä lankoja ja kankaita sekä sienivärjäykseen liittyvää kirjallisuutta.

Kävijämäärään vaikuttaa aina sienisesongin tilanne niin, että keuhoina sienivuosina kävijämäärä jää selvästi alhaisemmaksi kuin hyvänä vuonna. Tänä vuonna moni sienestäjä oli ehtinyt heittää koppansa jo varastoon luullen ettei sieniä tule. Vaikka viime vuotista kävijämääräennätystä (yht. 2 650) ei rikottu, olivat salit täynnä tauotta. Kävijämäärä oli kahden päivän aikana arviolta hurjat **1 800**. Koululuokkia ja maahanmuuttajia kävi näyttelyssä maanantaina useita ryhmiä.

Kävijöitä kehoitettiin tuomaan sienilöytöjään mukanaan tunnistettavaksi. Moni toteutti toiveemme ja saimme pöydille myös tätä kautta tuoreita sieniä. Mesisienillä (*Armillaria*) oli näyttelyn aikana valtava samanaikainen itiöemäkukinta ja siksi ne olivat suosituimpia tunnistettaviksi tuotuja ruokasieniä. Lisäksi iloksemme useat sieniatlaslaiset toivat näyttelyyn parhaita löytöjään. Harvinaisuuksia, kuten juurtotatti (*Caloboletus calopus*), saatiin Jarkko Korhosen tuomana Turusta, punarusokas (*Entoloma queletii*) Petri Roposen keräämänä Sipoosta ja jättivalmuska (*Tricholoma colossus*) Jukka Hietalahden mukana Ylitorniosta. Olli Raitio toi Helsingin Käpylästä jättikuukusia (*Langermannia gigantea*), jotka olivat muodostaneet suuren noidankehän pihanurmikolle. Tänä vuonna Outi Palmén toi näyttelyn kysytyimmän sienilajin, tuoksuvalmuskan (*Tricholoma matsutake*) Rovaniemeltä saakka. Harvinainen kainoukonsieni (*Leucoagaricus meleagris*) tuotiin näyttelyyn tunnistettavaksi Espoosta. Kainoukonsieni on lahottaja ja kasvaa lämpimillä paikoilla kuorijätteellä ja kompostikasoissa. Vuonna 2007 se kasvoi silloisen työhuoneeni (K-talon) seinän vieressä kuorikatteessa. — Tea von Bonsdorff

p Jättivalmuska. Kuva Jukka Hietalahti.
c Kainoukonsieni. Kuva Jarkko Korhonen.

Vuoden Luontokuvat Luomuksessa 2. joulukuuta saakka

Vuoden Luontokuva 2018 on seinäjokelaisen Taru Rantalan kesäillan tunnelmaa huokuva kuva kissankellosta, "Iltakello". Kilpailun eri sarjojen voittajakuvat ovat nähtävillä [Luonnontieteellisen museon](#) kahvilassa ti, ke, pe klo 10–16, to klo 10–18, la klo 11–17 ja su 11–16. Pohjoinen Rautatiekatu 13. Vapaa pääsy!

Ruususeminaari 30. marraskuuta

Tervetuloa Dendrologian Seuran ruususeminaariin ja sääntömääräiseen syyskokoukseen! Seminaari pidetään **perjantaina 30.11. kello 10.30.–15.30.** Tieteiden talossa (Kirkkokatu 6). Lounastauko 12.00–13.30. Seminaarin jälkeen pidetään seuran syyskokous klo 16.00 alkaen.

- 10.30–11.00 Miten leikkoruusu on syntynyt ja kehittynyt aikojen saatossa? (Liisa Särkkä)
- 11.00–11.30 Suomen alkuperäisistä ruusulajeista (**Henry Väre**)
- 11.30–12.00 Kurtturuusu haittakasvina (Terhi Rytteri)
- 12.00–13.30 Lounastauko
- 13.30–14.00 Löytöruusut (Sirkka Juhanoja)
- 14.00–14.30 Kotimainen ruusunjalostus (Peter Joy / Pirkko Kahila)
- 14.30–15.00 Meilahden arboretumin ruusukokoelman helmet (Satu Tegel)
- 14.00–15.30 Ruususeuran esittely (Eila Palojärvi)

Rosa canina. Kuva H.Väre

Biologian tieteelliset seurat 2020 -tapahtuma 8. joulukuuta

Suomen IUBS-kansalliskomitea (Finnish National Committee to International Union of Biological Sciences), Societas pro Fauna et Flora Fennica ja Suomen Biologian Seura Vanamo kutsuvat Tieteellisten seurain valtuuskunnan (TSV) biologisia tieteitä edustavat seurat luotaamaan seuratoiminnan nykytilannetta ja tulevaisuudennäkymiä.

- Mitä biologisten alojen tieteellisiä seuroja Suomessa tällä hetkellä toimii?
- Millaista toimintaa niillä on ja mihin suuntaan niiden toimintaa halutaan kehittää?
- Pitäisikö seurojen välistä yhteistyötä tehostaa ja jos niin, kuinka asiassa voisi edetä?

Suomen biologisten seurojen syystapahtuma järjestetään Tieteiden talossa lauantaina 8.12. kello 10–15.

Aamupäivällä on ohjelmassa koollekutsujien ja toimintaansa esittelevien seurojen lyhyitä alustuksia ja puheenvuoroja. Päiväkahvin jälkeinen iltapäivä on varattu keskustelulle, jossa nousee esiin seuroille yhteisiä ja ajankohtaisia aiheita, kuten jäsenhankinta ja tiedotus, julkaisu- ja toiminnan kehittämisen (erityisesti verkossa) sekä biologisen asiantuntemuksen parempi kuuluuus yhteiskunnallisessa keskustelussa ja päätöksenteossa.

Toivotamme seurojen jäsenet ja kaikki muut kiinnostuneet lämpimästi tervetulleiksi seuraamaan tilaisuutta ja osallistumaan keskusteluun! Tapahtumaan on kutsuttu kaikki TSV:n jäsenet, jotka löytyvät valtuuskunnan verkkosivuilta (<https://www.tsv.fi/toiminta/jasenseurat>) hakusanalla ”biologiset tieteet” (23 seuraa). Syystapahtuman anti kerätään seurojen nykytoimintaa ja tulevaisuudennäkymiä esitteleväksi Luonnon Tutkijan teemanumeroksi, joka ilmestyy keväällä 2019. — *Jouko Rikkinen*

Ystävälöggit 12. joulukuuta

Kasvitieteellisen puutarhan ystäväyhdistyksen syyskokouksessa 8.11. valittiin hallituksen erovuoroiset jäsenet kolmi vuotiskaudelle 2019–2021: puheenjohtaja **Kurt Fagerstedt**, varsinainen jäsen **Pertti Pehkonen** ja varajäsen Henriette Kress. Aiemmin varapuheenjohtajana toimineen Fagerstedtin tultua valituksi puheenjohtajaksi uudeksi varapuheenjohtajaksi valittiin Paula Kiuru. Aiemmin varajäsenenä toimineen Kiurun tultua valituksi varapuheenjohtajaksi uudeksi varajäseneksi valittiin Pertti Pyhtilä. Muut hallituksen jäsenet ovat varsinainen jäsen Satu Tegel (erovuorossa 2019), sihteeri Outi Pentinsaari (erovuorossa 2020), rahastonhoitaja **Pirkko Piirainen** (erovuorossa 2020) ja varajäsen **Jukka Petänen** (erovuorossa 2020).

Puutarhanystävien **perinteiset jouluglogit** nautitaan Kaisaniemen Palmusalissa **keskiviikkona 12.12.** kello 17.30. Tilaisuudessa ylipuutarhuri **Pertti Pehkonen** kertoo Kasvitieteellisen puutarhan vuodesta 2018 ja uuden vuoden suunnitelmista ja haasteista

H. Sihvonen

Filmiryhmä valtasi Kasviksen

Moskito Television kuvasi Kasvimuseon tiloissa tiistaina 13.11. The White Wall -televisiosarjaa, jossa ”ihmiskunta törmää seinään”. Kahdeksanosaisen draamasarjan käsikirjoittajat ovat Mikko Pöllä ja Aleksi Salmenperä, ohjaajat Aleksi Salmenperä ja Anna Zackrisson, tilaajat

Suomen ja Ruotsin yleisradioyhtiöt, ja se tullaan esittämään syksyllä 2020. Kuvaukset tapahtuvat talven 2018–2019 aikana pääosin Pyhäjärvellä, missä hylätty kaivos 1,6 kilometrin syvyydessä on filmiryhmän haasteellinen työskentelypaikka.

Sarjan tarina ajoittuu nykyaikaan ja kertoo keskiruotsalaisesta pikkukaupungista, jonka uumeniin aletaan varastoida ydinjätettä. ”*Maaailman suurimman ydinjätteen loppusijoituslaitoksen avaamiseen on muutama kuukausi, kun syvällä maan alla tapahtuu outoja. Työntekijät törmäävät valtavaan valkoiseen seinään, joka on tehty ihmiselle tuntemattomasta aineesta. Mitä ja mikä se on? Pitäisikö se jättää rauhaan vai yrittää murtaa?*”

Kasvimuseorakennuksessa Nylander-sali lavastettiin esittämään koululuokkaa, ylämuseon käytävä koulun käytävää ja ylämuseon vinokattoinen työpiste professorin työhuonetta. Myös ulkona talon edustalla ja ala-aulassa tehtiin kuvauksia. Tämä aiheutti melkoisen ”härdelein” koko taloon ja etenkin kuvaustiloihin: kuvauskalustoa, elokuvavalaisimia, lavasteita, tietokoneita ja muuta elektroniikkaa roudattiin, tiloja tyhjennettiin tai kalusteita siirrettiin ja tilalle tuotiin elokuvan rekvisiittaa.

H. Sihvonen

Kuvausten aikana paikalla hyöri 30–40-henkinen työryhmä ja ulkoalueelle oli pysäköity useita kuorma- ja pakettiautoja. Aivan uskomaton määrä tavaraa tarvitaan elokuvan tekemiseen! Lavastuksen valmisteluja ja kuvauksia valvoi Luomuksesta museomestari Harri Sihvonen.

S. Stenroos

L. Helynranta

Botanicum 10/2018 ilmestyy perjantaina 14.12.
Aineisto toimittajalle 12.12. mennessä

LÖYTÖJÄ KIRJA-ALESTA

-60%

 12,- (ovh 30,-)	 16,- (ovh 42,-)	 18,- (ovh 45,-)	
 14,- (ovh 35,-)	 16,- (ovh 42,-)		
 10,- (ovh 25,-)	 10,- (ovh 25,-)	 10,- (ovh 25,-)	 6,- (ovh 15,-)

LUOMUKSEN UPEIDEN KIRJOJEN JOULUALE 15.11.–31.12. VERKOSSA & KAISANIEMESSÄ

www.luomus.fi/kirjat
Kaisaniemenranta 2, myymälä kasvihuoneilla